

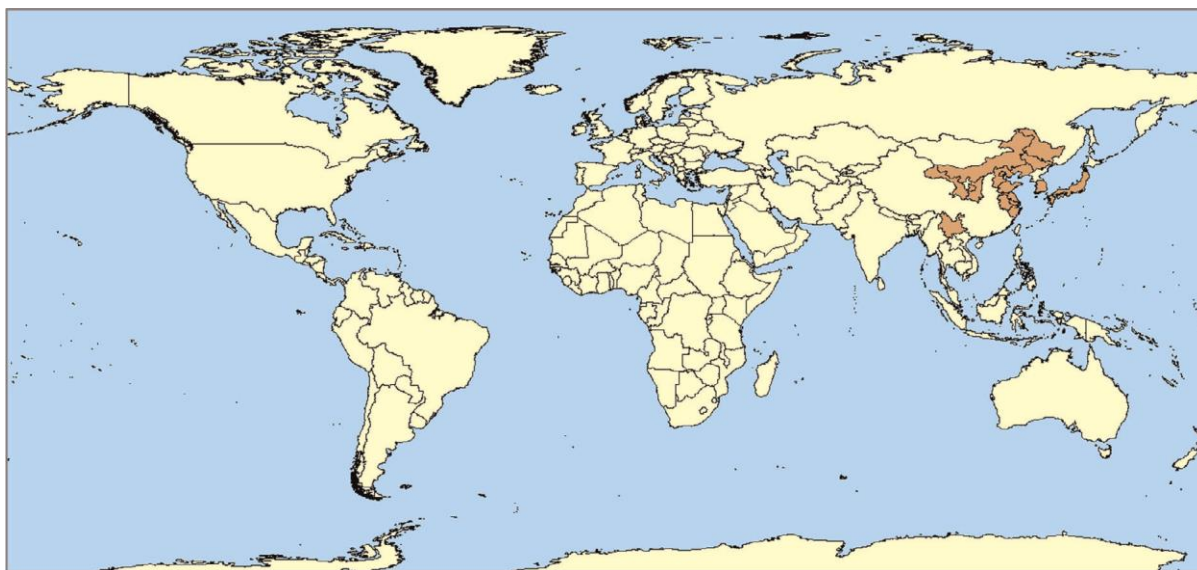
Категоризация на вредителя *Sirex nitobei*

Експертната група по здраве на растенията на Европейския орган по безопасност на храните (EFSA) е извършила категоризация на вредителя *Sirex nitobei* (*Hymenoptera: Siricidae*) за територията на Европейския Съюз (ЕС).

S. nitobei е дървесна оса с Азиатски произход, която за първи път е регистрирана в Китай през 1980 г., след което тя се е разпространила в 13 китайски провинции.

S. nitobei се среща още в Япония (с изключение на Hokkaido) и Република Корея. Към този момент няма данни този вредител да се среща на територията на ЕС.

S. nitobei не е посочен в приложение II към Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията¹, но е идентифицирана като потенциален регулиран вредител при оценка на риска при внос на *Pinus thunbergii* от Япония.

Фигура 1. Глобално разпространение на *S. nitobei* (EFSA PLH Panel, 2019; Gao et al., 2021b)

¹ Регламент за изпълнение (ЕС) 2019/2072 на Комисията от 28 ноември 2019 година за установяване на еднакви условия за изпълнението на Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за отмяна на Регламент (ЕО) № 690/2008 на Комисията и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията, OJ L 319, 10.12.2019

Целият жизнен цикъл на *S. nitobei* отнема 1 година. В Япония възрастните се появяват предимно от края на август до началото на ноември и живеят около четири дни.

При яйцеснасяне женските пробиват дупки в дървесината на отслабени или наскоро отсечени дървета. Всяка женска може да пробие до 200 дупки. Всяка от тези дупки може да се раздели на няколко отделни клона, във всеки от които се снася по едно яйце или се инжектира отрова, смесена със спорите на симбиотична гъба.

В повечето случаи, тази симбиотична гъба е *Amylostereum areolatum*, но може да бъде и *A. chailletii*.

Протеиновата отрова, която произвеждат женските, насърчава колонизацията на гъбите, които разграждат лигноцелулозните компоненти на дървесината, при което ларвите се хранят с образувалата се течна фракция.

Комбинираното действие на отровата и гъбите води до смъртта на дърветата гостоприемници, докато действието само на отровата предизвиква пожълтяване и увяхване на иглите, а изкуствената инокулация на *A. areolatum* самостоятелно не води до установяване на гъби.

Всяка женска снася от 40 до 500 яйца, в зависимост от размера на тялото.

Незрелите стадии на *S. nitobei* живеят в беловината на иглолистните дървета, предимно борове, но също така и *Larix leptolepis*, *Larix spp.* и *Abies firma*.

Фигура 2. Женски и мъжки индивид на *S. nitobei*.

S. nitobei се счита за вредител по иглолистните представители, главно от родовете *Pinus* и *Larix*.

В Китай се съобщава, че атакува *Pinus sylvestris var. mongolica*, *P. tabuliformis*, *P. armandii*, *P. thunbergia* и *P. massoniana*. В Япония, той атакува увредени или умиращи *P.*

densiflora, *P. thunbergii* и *P. parviflora*. *Abies firma* също е докладван като вид, засегнат от *S. nitobei* в Япония.

За откриването на този вид може да спомогне наличието на бели смолисти петна по повърхността на нападнатите дървета след яйцеснасянето, както и обезцветените иглички, които в крайна сметка опадат. На по-късен етап по стволите се наблюдават кръгли изходни отвори, а в беловината - галерии направени от ларвите.

Идентификацията на *S. nitobei* се осъществява чрез описания и ключове на база геометрична морфометрия за сравняване на крилото, яйцеполагалото и последният кореман сегмент на женските, но практическата употреба на този подход е неясна.

Този вредител може да навлезе на територията на ЕС, чрез нападнатата дървесина, дървен опаковъчен материал или растения за засаждане.

При нападнатата дървесина и растения за засаждане, *S. nitobei* може да бъде внесен като яйца, ларви и какавиди, а при дървен опаковъчен материал - като ларви и какавиди.

Към този момент пътят за навлизане на този вредител се счита за затворен, с изключение на дерогация по отношение на вноса на *Pinus thunbergii* Parl. от Япония, което предоставя потенциален път за навлизане.

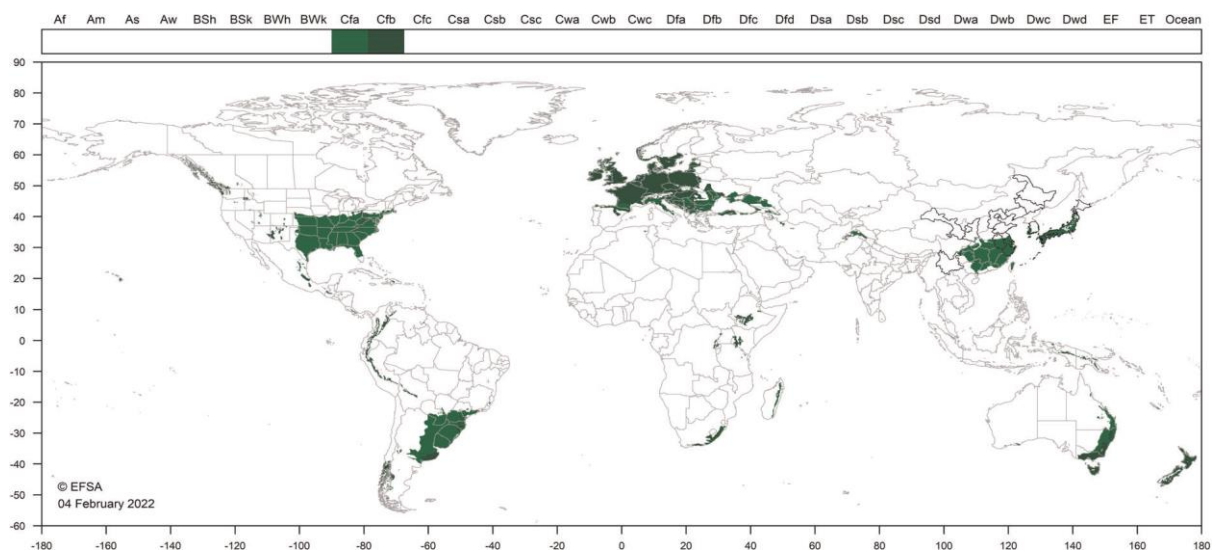
Към 7 февруари 2022 г., няма записи за прихващане или огнища на *S. nitobei* в базите данни на Europhyt² и TRACES³.

Известно е, че *S. nitobei* се среща в страни със следните климатични типове (Кörppen–Geiger): Cfa и Cfb. Тези климатични типове се срещат и в ЕС.

Въз основа на литературни данни се предполага, че най-подходящият климатичен тип за установяване на този вредител ще бъде Cfa, който обхваща южна Франция, северна Италия, по-голямата част от Сърбия, Република Северна Македония, южните части на Румъния, Молдова и България (без Стара планина и югозападната част на страната).

² Система за уведомяване и бързо предупреждение на ЕС, занимаваща се с прихващания по фитосанитарни причини на пратки растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

³ Онлайн платформа на Европейската комисия за санитарно и фитосанитарно сертифициране, необходима за вноса на животни, животински продукти, храни и фуражи от неживотински произход и растения в Европейския съюз, както и търговията в рамките на ЕС и износа на животни и някои животински продукти от ЕС.

Фигура 3. Световно разпространение на климатичните типове Köppen–Geiger, които се срещат в ЕС и в райони извън ЕС, където е докладван *Sirex nitobei*

В Япония, *S. nitobei* напада основно отслабени или наскоро отсечени дървета.

Към този момент в научната литература няма данни за значителни щети, нанесени от *S. nitobei*, но въпреки това той има потенциал да се превърне във вреден, както се наблюдава при друга дървесна оса (*S. noctilio*) от род *Sirex*.

Защитните мерки, които биха ограничили разпространението на този вредител са: свобода от вредители, отглеждане на растенията в изолация, контролирани условия, биологичен контрол, химични обработки на растенията, включително на репродуктивния материал, химични и физични обработки при съхранението на стоката, управление на растителните остатъци, топлинни обработки и др.

Налице са някои фактори, ограничаващи ефективността на мерките за предотвратяване навлизането на вредителя:

- вредителят се развива в беловината и не винаги може да се види от външната страна на дърветата, ако липсват симптоми (петна смола, кръгли изходни отвори);
- към този момент няма налично описание на ларвите;
- към този момент няма информация относно летателните способности на *S. nitobei*.

S. nitobei удовлетворява всички критерии, които са в компетенцията на EFSA, за да се счита за потенциален карантинен вредител за Съюза.

Климатичните условия в няколко държави-членки на ЕС и наличието на растения гостоприемници в тези райони са благоприятни за установяването на *S. nitobei*. Очаква се въвеждането на *S. nitobei* да има вредно въздействие в ЕС, особено върху боровите насаждения.

За намаляване на вероятността от навлизане и по-нататъшно разпространение на този вредител са налични фитосанитарни мерки, освен това има потенциал за биологичен контрол.

Значение за България

Понастоящем *S. nitobei* не присъства на територията на Р България.

Потенциалните пътища за въвеждането на вида в страната са вносът на нападната дървесина, дървен опаковъчен материал или растения за засаждане. Тези потенциални пътища за навлизане на *S. nitobei* са регламентирани от действащото европейско и национално законодателство.

Гостоприемниците на *S. nitobei* са главно иглолистни представители от родовете *Pinus* и *Larix*, които са широко разпространени в България, не само като горски масиви, но и като декоративни дървета и при евентуално въвеждане на неприятеля на територията на България може да се очаква пряко икономическо въздействие, тъй като климатичните условия са подходящи за развитието и разпространението му.

При обследване и съмнение за наличие на *S. nitobei* е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи. Ранното откриване би могло да помогне за управлението на този вредител в България.

Източник:

Pest categorisation of *Sirex nitobei*, EFSA Journal 2022;20(3):7207 – <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/7207>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Николай Спасов, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

29.04.2022 г.